

El debat sobre l'organització territorial de l'estat del passat, fem-ne taula rasa?

per Oriol NEL·LO i COLOM

L'objectiu de la intervenció és discutir sobre l'objecte i la utilitat del debat respecte a l'organització territorial de l'Estat, en general, i de la necessitat d'emprar coneixements històrics en aquest debat, en particular. Tot i que el text està basat en l'experiència del debat a Catalunya i que alguns dels exemples que s'hi esmenten fan referència a aquesta experiència, el raonament que es desenvolupa és bastant genèric i persegueix, per tant, una significació més àmplia.

En resum, les tesis que se sustenten són les següents:

1. La utilitat del debat sobre l'organització territorial de l'Estat està en proporció directa amb la claretat amb què hom aconsegueixi definir l'objecte i els termes de la discussió.
2. En aquest sentit, és fonamental tenir ben present que en debatre sobre l'organització territorial de l'Estat discutim, en realitat, sobre l'organització territorial de la coacció i sobre la distribució de l'excedent entre els grups socials i en el territori.
3. Darrera cada projecte d'organització territorial hi ha d'haver, per tant, una proposta política i uns interessos socials. La primera utilitat del debat ha de ser, precisament, aclarir quina és la relació entre projectes territorials, pràctiques polítiques i models socio-econòmics.
4. D'altra banda, el debat ha de servir per determinar de quina manera l'aplicació de cada projecte territorial afecta, o afectaria, els interessos de cada un dels actors socials. D'aquesta manera, el debat pot servir per orientar la seva pràctica política sobre i en relació al territori. El raonament geogràfic esdevé així una guia per a l'acció política, esdevé geopolític.
5. En aquest context, l'estudi de l'evolució pretèrita de les estructures administratives sobre el territori és útil per tres raons: per dotar-se d'una interpretació pròpia del passat, per comprendre el present i influir en la construcció del futur. Així, la pregunta inicial ha de ser contestada en negatiu.

6. Bastir una interpretació pròpia del passat és necessari en un debat ple d'historicisme. Cal utilitzar el passat i evitar que ens l'utilitzin.
7. La segona raó per la qual ens cal l'estudi del passat és per comprendre les inèrcies poderosíssimes que la implantació d'estructures administratives sobre el territori generen.
8. Finalment, l'estudi del passat ens dona estris útils per a la construcció del futur i indicacions sobre la forma com l'adopció d'unes o altres formes d'organització pot influir en el devenir del territori i la societat.

Pel que fa a la seva estructura, la intervenció està dividida en dues parts: en la primera hom s'enfronta amb la qüestió de l'objecte i la utilitat del debat i en la segona s'entra pròpiament en el lloc que la història ha d'ocupar en aquest debat. Al final del text hom inclou les oportunes referències bibliogràfiques.

El professor Oriol Nello durant la seva intervenció.

Le débat sur l'organisation territoriale de l'État: du passé, faisons table rase?

par Oriol NEL·LO i COLOM

L'objectif de cet exposé, c'est de discuter sur l'objet et l'utilité du débat sur l'organisation territoriale de l'État, en général, et de la nécessité d'utiliser des connaissances historiques dans ce débat, en particulier. Bien que le texte se fonde sur l'expérience du débat en Catalogne et que certains des exemples cités se réfèrent à cette expérience, le raisonnement développé est assez générique et ambitionne une plus large signification.

En résumé, les thèses qu'on maintient dans cet exposé sont les suivantes:

1. L'utilité du débat sur l'organisation territoriale de l'État garde une proportion directe avec la clarté avec laquelle on parvient à définir l'objet et les termes de la discussion.
2. Dans ce sens, il est fondamental d'avoir l'idée très claire que si l'on débat l'organisation territoriale de l'État, ce qui en réalité traite c'est l'organisation territoriale de la contrainte et la distribution de l'excédent entre les groupes sociaux dans le territoire.
3. Or, derrière chaque projet d'organisation territoriale il doit y avoir une proposition politique et des intérêts sociaux. La première utilité de ce débat doit être, justement, tirer au clair les relations entre projets territoriaux, pratiques politiques et modèles sociaux.
4. D'autre part, le débat doit servir pour déterminer de quelle façon l'application de chaque projet territorial touche, ou toucherait, les intérêts de chacun des acteurs sociaux. De cette façon, le débat peut arriver à orienter leur pratique politique sur et par rapport au territoire. Le raisonnement géographique devient ainsi un guide de l'action politique, devient géopolitique.
5. Dans ce contexte, l'étude de l'évolution passée des structures administratives sur le territoire est utile pour trois motifs: pour se doter chacun de son interprétation du passé, pour comprendre l'actualité et pour influencer la construction du futur. Par ces raisons, la question initiale doit être répondue négativement.
6. Construire une interprétation particulière du passé est nécessaire dans un débat politique rempli d'historicisme. Il faut utiliser le passé et éviter, surtout, qu'on nous le manipule.
7. La deuxième raison par laquelle il faut étudier le passé, c'est pour comprendre les très puissantes inerties que génère l'implantation de structures administratives sur le territoire.
8. Finalement, l'étude du passé octroie des outils aptes pour la construction du futur et accorde des indications sur les diverses façons d'influer le devenir du territoire et de la société, qui possèdent, à la fin, les formes d'une ou d'autre organisation territoriale.

En ce qui concerne leur structure, le rapport présente deux parties: dans la première, on doit étudier la question de l'objet et de l'utilité du débat. Dans la seconde, on entre proprement à discuter le lieu que doit occuper l'histoire dans le débat. À la fin du texte, on a introduit des références bibliographiques.

Quan el professor Nel·lo acabà la seva intervenció, el coordinador obrí un torn de preguntes. Es pot dir, com era lògic que succeís, que el ventall de preguntes es reduís aviat a dos grups de qüestions: les que tenien la institució provincial com a centre de la seva

atenció (la província = centralisme; la província = opressió; la província = descatalanització, etc.) i les que insistiren en els continguts de les entitats territorials, especialment en les del territori català.

Foren nombroses les demandes fetes al professor Quirós sobre fonts bibliogràfiques i documentals referents a la implantació de la divisió de 1833 i a les seves modificacions posteriors, les que es feren al doctor Vilà sobre el nombre i competències de les entitats supracomarçals i les que es dirigiren al professor Nel·lo, que feien referència als aspectes coercitius de l'exercici del poder i la seva plasmació territorial.

De Joan Rebagliato, que des de fa temps s'ha dedicat a qüestions territorials, foren notables algunes de les intervencions.